

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 25/1997 vp

Hallituksen esitys laeiksi sairausvakuutuslain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 23 päivänä lokakuuta 1997 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmis-
televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen
175/1997 vp laeiksi sairausvakuutuslain ja eräiden
siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Eduskunta-aloitteet

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä

— lakialoitteen 57/1996 vp (Pentti Tiusanen
/vas) laiksi sairausvakuutuslain 9 §:n muuttami-
sesta, joka on lähetetty valiokuntaan 30 päivänä
lokakuuta 1996,

— lakialoitteen 64/1997 vp (Pentti Tiusanen
/vas ym.) laiksi sairausvakuutuslain muuttami-
sesta, joka on lähetetty valiokuntaan 9 päivänä
kesäkuuta 1997,

— lakialoitteen 107/1997 vp (Marjatta Vehka-
oja /sd ym.) laiksi sairausvakuutuslain 5 a §:n
muuttamisesta, joka on lähetetty valiokuntaan 5
päivänä marraskuuta 1997,

— toivomusaloitteen 268/1995 vp (Arja Ojala
/sd ym.) keliakiapotilaiden ruokavalion aiheutta-
mien kustannusten korvaamisesta, joka on lähe-
tetty valiokuntaan 30 päivänä toukokuuta 1995,

— toivomusaloitteen 282/1995 vp (Pentti Ti-
usanen /vas ym.) lääkekustannusten alentamisesta
ja korvattavuudesta, joka on lähetetty valiokun-
taan 30 päivänä toukokuuta 1995,

— toivomusaloitteen 201/1996 vp (Jukka Vih-

riälä /kesk ym.) kolesterolilääkkeiden korvaami-
sesta, joka on lähetetty valiokuntaan 14 päivänä
maaliskuuta 1996, sekä

— toivomusaloitteen 261/1997 vp (Esa Lahte-
la /sd) keliakiaa sairastavien erikoisruokavalion
saamisesta sairausvakuutuksen piiriin, joka on
lähetetty valiokuntaan 13 päivänä maaliskuuta
1997.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Pekka Järvinen, vanhempi hal-
litussihteeri Anja Kairisalo ja ylitarkastaja
Lauri Pelkonen, sosiaali- ja terveysministeriö
- ylilääkäri Esko Nuotio ja lakimies Kaija Kos-
sila, Lääkelaitos
- osastopäällikkö Kaarina Ronkainen ja ylipro-
viisori Sinikka Rajaniemi, Kansaneläkelaitos
- erityisasiantuntija Sinikka Huhtala, Suomen
Kuntaliitto
- apulaistoiminnanjohtaja Santero Kujala,
Suomen Lääkäriliitto
- toimitusjohtaja Reijo Kärkkäinen, Suomen
Apteekkariliitto
- ammatillinen pääsihteeri Kirsti Bult, Suomen
Farmasialiitto
- toiminnanjohtaja Jarmo Lehtonen, Lääke-
teollisuusliitto.

Lisäksi Keukovammaliitto on antanut asiasta
kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS JA ALOITTEET

Hallituksen esitys

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sairausvakuutuslain perusteella korvattavien lääkkeiden korvausperusteeksi hyväksyttävien tukkuhintojen määräytymisperusteita. Tarkoituksena on, että potilaan osuus lääkekustannuksista ei nousisi ja että sairausvakuutuksen lääkekustannusmenojen kasvua hillitään.

Vuoden 1998 alusta lääkkeiden korvausperusteeksi vahvistettavat tukkuhinnat vahvistettaisiin jatkossa määrääjäksi. Määräaikaisuus ulotettaisiin myös toistaiseksi voimassa olevien lääkkeiden tukkuhintoihin. Tietyin edellytyksin voimassa oleva tukkuhinta voitaisiin poikkeuksellisesti myös lakkauttaa. Lautakunnan päätöstä olisi muutoksenhausta huolimatta noudatettava.

Lisäksi ehdotetaan, että uusia lääkkeitä voitaisiin ottaa erityiskorvattavaksi pääsääntöisesti vasta kahden vuoden määräajan jälkeen.

Käyttötarkoitukseltaan vielä vakiintumattomat ja hoitokustannuksiltaan merkittävät lääkkeet ohjataan potilaalle vielä vuoden 1998 ajan kunnallisen terveydenhuollon kautta. Sairausvakuutuslakia muutettaisiin siten, että vuoden 1999 alusta toteutettaisiin menettely, jonka mukaan valtioneuvosto voisi päättää, mitkä ovat ne sairaudet ja niiden hoitoon käytettävät merkittävät ja kalliit lääkkeet, joiden sairausvakuutuslain mukainen peruskorvaus edellyttää erillisselvityksellä osoitettua riittävää hoidollista perustetta.

Ehdotuksen mukaan lääkekorvauslautakunnan nimi muutettaisiin lääkkeiden hintalautakunnaksi.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sairausvakuutuslakia ja lääkelakia sekä jatkettavaksi lääkelain 66 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain, sosiaali- ja terveyshuollon asiakasmaksuista annetun lain 5 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain ja erikoissairaanhoidon lain 56 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimassaoloaika vuoden 1998 loppuun.

Esitys liittyy valtion vuoden 1998 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1998 alusta.

Lakialoitteet

Lakialoitteeseen 57/1996 vp sisältyvän lakiehdotuksen mukaan sairausvakuutuslain 9 §:ää muutettaisiin siten, että vaikeiden ja pitkäaikaisten sairauksien hoitoon tarvittavien lääkkeiden sairausvakuutuskorvaus nostettaisiin 75 prosentista 80 prosenttiin.

Lakialoitteeseen 64/1997 vp sisältyvän lakiehdotuksen mukaan sairausvakuutuslakia muutettaisiin siten, että laissa oikeutettaisiin keliakiaa sairastavat saamaan sairausvakuutuskorvausta gluteenittoman ruokavalion ylimääräisistä kustannuksista.

Lakialoitteeseen 107/1997 sisältyvän lakiehdotuksen mukaan sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimivan lääkekorvauslautakunnan kokoonpanoa täydennettäisiin Suomen Kuntaliiton ja Suomen Kuluttajaliiton edustajilla.

Toivomusaloitteet

Toivomusaloitteessa 268/1995 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin keliakiapotilaiden ruokavaliosta aiheutuvien lisäkustannusten korvaamiseksi.

Toivomusaloitteessa 282/1995 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus päättäisi alentaa välittömästi potilaille kottuvia lääkekustannuksia nostamalla niiden korvattavuuden vähintään Euroopan unionin keskitasolle.

Toivomusaloitteessa 201/1996 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin saattaakseen kolesterolilääkkeet erityiskorvattavien sydänlääkkeiden kanssa samaan asemaan.

Toivomusaloitteessa 261/1997 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi toimiin keliakikkojen erikoisruokavalion saamiseksi sairausvakuutuksesta korvattavaksi.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotuksia tarpeellisina ja taroituksenmukaisina. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä sellaisenaan.

Valiokunta katsoo, että sairausvakuutuksen kehittämisen ja sairauksien hoidon kannalta on tärkeää, että kysymyksiä lähestytään kokonaisvaltaisesti ja otetaan huomioon eri ratkaisujen kokonaistaloudelliset vaikutukset. Tämä merkitsee muun muassa vaikutusten arviointia kuntien talouden kannalta ja sitä, että pyritään ennaltaehkäisemään kalliin laitoshoidon käyttöä. Kokonaisvaltainen lähestymistapa merkitsee myös ratkaisujen vaikutusten arviointia inhimillisistä lähtökohdista ja yksittäisten ihmisten kannalta, ei pelkästään teknisten ja taloudellisten tekijöiden kannalta. Lisäksi esimerkiksi ihmisten elintavoilla ja ravintotottumuksilla sekä niihin vaikuttamisella on merkitystä lähestyttäessä kysymystä kokonaisuutena. Viimeksi mainittuja seikkoja valiokunta on käsitellyt aikaisemmin mietinnössään koskien valtioneuvoston kertomusta kansanterveyden tilasta ja kehityksestä (StVM 21/1996 vp).

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että lääkekustannuksiin vaikuttavat lääkkeiden käyttö, lääkevalinnat ja lääkkeiden hinnat. Esityksen perusteluissa viitataan myös lääkkeen määräämiskäytäntöjen vaikutuksiin. Lisäksi esityksen perusteluissa todetaan, että Suomessa mahdollisuutta määrätä resepti geneerisesti on toistaiseksi käytetty hyvin vähän. Valiokunta yhtyy näkemykseen siitä, että lääkekustannusten kehityksen kannalta on olennaista muun muassa se, miten lääkärit määräävät lääkkeitä. Valiokunta katsoo, että koulutuksella ja muilla keinoilla on jatkuvasti pyrittävä vaikuttamaan siihen, että lääkärit suosisivat hinta-laatusuhteeltaan hyviä lääkkeitä ja arvioisivat lääkehoidon rinnalla myös muita hoitovaihtoehtoja.

Valiokunta pitää hyvänä, että käyttötarkoitukseltaan vakiintumattomien ja hoitokustan-

nuksiltaan merkittävien lääkkeiden osalta esitetään siirtymistä pysyvään järjestelmään, vaikkakin nämä lääkkeet vielä vuoden 1998 ajan ohjattaisiin potilaalle julkisen terveydenhuollon kautta. Pysyvä sairausvakuutuslain mukainen menettely toteutettaisiin esityksen mukaan vuoden 1999 alusta. Valiokunta on jo aikaisemmissa yhteyksissä korostanut tarvetta pysyvien menettelytapojen luomiseksi käyttötarkoituksiltaan vakiintumattomien ja hoitokustannuksiltaan merkittävien lääkkeiden sisällyttämiseen sairausvakuutuslain mukaan korvattaviksi (StVM 25/1996 vp).

Esityksen mukaan uutta lääkettä ei otettaisiin erityiskorvauksen (75 tai 100 prosenttia) piiriin ennen kuin se on ollut peruskorvattuna vähintään kaksi vuotta. Lisäksi erityiskorvattavuuden kriteerit tulee muutoinkin täyttyä. Edellä mainitusta kahden vuoden määräajasta voitaisiin erityisistä syistä poiketa. Kahden vuoden määräaikaa puoltavissa asiantuntijalausunnoissa on korostettu, että määräajan asettaminen ei estä uuden lääkkeen sisällyttämistä erityiskorvattavien lääkkeiden luetteloon ennen määräajan täyttymistä, jos erityiskorvattavuuden kriteerit täyttyvät ja määräajasta poikkeamiselle on erityiset terveystaloudelliset tai hoidolliset perusteet ja riittävä näyttö on saatu jo ennen kahden vuoden määräaikaa. Valiokunta korostaa, että myös eettiset seikat voivat puoltaa lääkkeen ottamista erityiskorvauksen piiriin.

Valiokunta edellyttää, että lääkkeiden erityiskorvattavuutta koskeva käytäntö ja kahden vuoden määräajasta poikkeamis- mahdollisuuksien harkinta muodostuu terveyden edistämisen kannalta riittävän joustavaksi.

Lakialoitteeseen 107/1997 vp sisältyvän lakiehdotuksen keskeisenä tavoitteena on lääkekorvauslautakunnan täydentäminen Suomen Kuntaliittoa ja Suomen Kuluttajaliittoa edustavilla jäsenillä. Lääkekorvauslautakunnan nimi ehdotetaan hallituksen esityksessä muutettavaksi lääkkeiden hintalautakunnaksi. Valiokunta pitää kuitenkin tarpeellisena, että kuntien vas-

tuulla olevan laitoshoidon ja Kansaneläkelaitoksen vastuulla olevan lääkehoidon kustannuksia tarkasteltaisiin jatkossa kokonaisuutena.

Käsitlemiensä lakialoitteiden ja toivomusaloitteiden suhteen valiokunta on asettunut kielteiselle kannalle.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotukset hyväksytään muuttamattomina sekä

että lakialoitteet 57/1996 vp, 64 ja 107/1997 vp hylätään ja

että toivomusaloitteet 268 ja 282/1995 vp, 201/1996 vp sekä 261/1997 vp hylätään.

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Virpa Puisto /sd
jäsen. Anne Huotari /vas (osittain)
Liisa Hyssälä /kesk
Kari Kantalainen /kok
Paula Kokkonen /kok
Mikko Kuoppa /va-r
Eero Lämsä /kesk

Hannes Manninen /kesk
Pirkko Peltomäki /sd
Margareta Pietikäinen /r
Juha Rehula /kesk
Osmo Soininvaara /vihr
Marjatta Vehkaoja /sd
Marja-Leena Viljamaa /sd.